

“Qız qalası” haqqında iki əfsanə

Birinci əfsanə

Bu əfsanəyə görə, vaxtilə Sasani hökmdarı Abşeronu hücum edib Bakını mühasirəyə alır. Düşmənin təzyiqi gündən-günə artır. Sasani hökmdarı şəhər əhalisinin dərhal təslim olmasını tələb edir. Əks təqdirdə o, şəhəri dağıdıb yerlə-yeksan edəcəyini bildirir.

Əhali həyəcanla ağsaçlı atəşgah kahinin yanına gəlib ondan qan tökülmədən şəhəri təslim etməyi tələb edir. Bunları görəndə üzünü günəş kimi parıldayan gözəl qız müqəddəs məbədə yaxınlaşıb onunla vidalaşır. Sonra düşmənin iqamətgahına tərəf yollanır. Qızın alovlu siması müqəddəs məbədin şüaları altında parıldayaraq atəşpərəstlərin qəlbini işıqlandırır, onlara xilas olmaq ümidi verir. Atəşpərəstlərin müqəddəs məbədidən gələn qız şəhəri mühasirə edən hökmdarın sarayı qarşısında görünür. Hökmdar qızı görəndə kimi onun gözəlliyinə heyran olur. Atəş qızı da hökmdara aşiq olur.

Heç bir qüvvə onu bu fikirdən geri döndərə bilmir. Bir tərəfdə eşq və məhəbbət, digər tərəfdə vətənpərvərlik! Biri digərinə qalib gəlməli idi. Ya müqəddəs məbəddə qarşısında verdiyi vədə xain çıxmalı, ya sevdiyi hökmdarı öldürməli idi. Ortalıqda uzun müddət sükut hökm sürür. Hökmdar qızla uzun söhbətdən sonra şirin yuxuya gedir. Qıza demək istədiyi: "Səni sevirəm" sözləri onun dodağında quruyub qalır... Şəhər açılır...

Atəşpərəstləri müqəddəs oda sitayiş etməyə çağıran neflərin məlahətli sədaları hökmdarın sarayında qalmış qızı yuxudan oyadır. Vətəni təhlükədən xilas etmək haqqında məbəddə qarşısında öhdəsinə götürdüyü vəzifə onun yadına düşüb həyəcanlandırır. Xəzərin sahilində yaşayan və ondan kömək gözləyən əhali gözü qarşısında dayanır. Dənizin dalğalarının gurultusuna qoşulan həmvətənlərinin nalələri onun vücudunu sarsıdır. Qız bir an içərisində öz eşqini ayaqları altına alaraq odlu qılıncını yuxuda olan hökmdarın boynuna endirir. Daha sonra odlu qılıncı öz sinəsinə sancır, canını xalqının və vətəninə nicatı uğrunda fəda edir. Qızın qəlbini dayandıran alovlu siması da sönür. Hər tərəfi qaranlıq və sükut bürüyür. Baş kahin və atəşpərəstlər də dua oxumağı dayandırır. Birdən şiddətli tufan qopur. Dənizin dalğaları gurultu ilə sahilə toxunaraq uzaqlarda qığılcımlar görünməyə başlayır. O, öz canını vətən yolunda fəda etmiş qızın ruhunun guya bağışlanmasını tələb edirdi.

Əfsanəyə görə, bu qığılcım atəşpərəstləri öz ətrafına toplayıb onların ürəklərini işıqlandırır. Onlar həmin vaxtdan etibarən Xəzərin sahilində yüksələn odlar məbədinə həlak olmuş qızın şərəfinə Qız qalası adlandırırlar.

İkinci əfsanə

Qız qalası vaxtilə Xəzərin lap sahilində yerləşirmiş. Onun mavi ləpələri qalanın bünövrəsindəki qayalara toxunmuş. Hər gün axşam gün batandan sonra bir cavan qız öz sevgilisi ilə görüşmək üçün şəhərdən çıxıb qala divarı yanındakı qaya üzərində dayanarmış. Oğlan Bakı körfəzinin şərq tərəfində yerləşən indiki Zığ ərazisində yaşayırmış. Dənizin dalğaları iki sevgilinin görüşünə mane ola bilmirmiş. Sevgi oğlanın qollarına qüvvət verir, o, sanki quruda addımlayırmış kimi Xəzərin dalğalarını aşaraq özünü hər axşam sahilə dayanan qıza çatdırırmış.

Lakin bir gün oğlan qıza diqqət etdikdə onun o qədər də gözəl olmadığını görür. Buna görə gəncin ürəyinə şübhə qonur, eşqi və sevgisi sönməyə başlayır. O, evinə qayıtmaq istədikdə daha qollarındakı əvvəlki gücü duymur. Bir qədər üzdükdən sonra yorulub, nəhayət, suda boğulur. Qız oğlanın öldüyünü biləndə dəniz sahilindəki hündür qalanın başına çıxır və özünü oradan suya atır. Sonralar həmin qala xalq dilində Qız qalası adlanır.